

РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

СИСТЕМА ПРИНЦИПІВ ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ SYSTEM OF PRINCIPLES OF PUBLIC PROCUREMENT

УДК 338.242.2

DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.71-8>

Грузький Ю.О.

аспірант

Державний науково-дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки

Gruzkiy Yuri

State Scientific Research Institute for Informatization and Economic Modeling

У статті розглянуто принципи здійснення публічних закупівель в Україні. Проаналізовано передбачені Законом України «Про публічні закупівлі» принципи публічних закупівель. Досліджено наукові підходи до розуміння принципів здійснення публічних закупівель. Виділено основні принципи публічних закупівель, а саме принцип добросовісної конкуренції серед учасників, з яким тісно пов'язаний принцип недискримінації учасників та рівного ставлення до них, принцип максимальної економії та ефективності, принцип відкритості та прозорості на всіх стадіях закупівель, принцип екологічності, а також встановлено, що інші принципи є похідними від основних принципів. Визначено, що система принципів здійснення публічних закупівель є досить динамічною та недосконалою. Запропоновано закріпити на законодавчому рівні ключові принципи здійснення закупівель, такі як принцип добросовісної конкуренції та рівності, принцип максимальної ефективності, принцип відкритості та прозорості, принцип екологічності.

Ключові слова: принципи публічних закупівель, принцип добросовісної конкуренції та рівності, принцип максимальної ефективності, принцип відкритості та прозорості, принцип екологічності.

В статье рассмотрены принципы осуществления публичных закупок в Укра-

ине. Проанализированы предусмотренные Законом Украины «О публичных закупках» принципы публичных закупок. Исследованы научные подходы к пониманию принципов осуществления публичных закупок. Выделены основные принципы публичных закупок, а именно принцип добросовестной конкуренции среди участников, с которым тесно связан принцип недискриминации участников и равного отношения к ним, принцип максимальной экономии и эффективности, принцип открытости и прозрачности на всех стадиях закупок, принцип экологичности, а также установлено, что другие принципы являются производными от основных принципов. Определено, что система принципов осуществления публичных закупок является достаточно динамичной и несовершенной. Предложено закрепить на законодательном уровне ключевые принципы осуществления закупок, такие как принцип добросовестной конкуренции и равенства, принцип максимальной эффективности, принцип открытости и прозрачности, принцип экологичности.

Ключевые слова: принципы публичных закупок, принцип добросовестной конкуренции и равенства, принцип максимальной эффективности, принцип открытости и прозрачности, принцип экологичности.

The article considers the principles of public procurement in Ukraine. The significance of the principles of public procurement for the procurement process and the development of the national economy has been studied. The principles of public procurement established by the Law of Ukraine "On Public Procurement" are analyzed and it is established that the system of legally established principles of public procurement is inconsistent. Scientific approaches to understanding the principles of public procurement are studied. The main principles of public procurement are highlighted, namely the principle of fair competition among participants, which is closely related to the principle of non-discrimination of participants and equal treatment, the principle of maximum economy and efficiency, the principle of openness and transparency at all stages of procurement and the principle of environmental friendliness. It is established that these principles are aimed at regulating the procurement process, and other principles, in particular, the principles of professionalism, responsibility, stimulation of innovation, etc. are derived from the basic principles. The inexpediency of allocating the principle of prevention of corruption and abuse as a principle of public procurement is substantiated. The interconnectedness, interdependence and derivative nature of separate principles of public procurement are established. It is determined that the system of principles of public procurement is quite dynamic and imperfect, and does not correspond to the current state of development of public procurement in Ukraine. The necessity of supplementing the principles of public procurement with the principle of environmental friendliness is substantiated. A low level of practical implementation of the principles of public procurement in the procurement process has been established. It is proposed to enshrine at the legislative level the key principles of procurement, namely the principle of fair competition and equality; the principle of maximum efficiency; the principle of openness and transparency; the principle of environmental friendliness.

Key words: principles of public procurement, principle of fair competition and equality, principle of maximum efficiency, principle of openness and transparency, principle of environmental friendliness.

Постановка проблеми. Фінансовим джерелом бюджетів усіх рівнів є кошти платників податків, споживачами товарів, робіт і послуг, що продаються та надаються юридичними особами всіх форм господарювання, є ті ж самі громадяни. Саме тому публічність здійснення закупівель як державою, так і комерційними компаніями є ознакою розвинутої демократії, що потребує дослідження принципів їх реалізації. Сучасні науковці відзначають

взаємопов'язаність, взаємозалежність та похідний характер окремих принципів здійснення публічних закупівель один від одного. Крім того, більшість дослідників сфери публічних закупівель вказує на недосконалість, нечіткість формулювання та критично оцінює практичне впровадження принципів здійснення закупівель, а також необхідність внесення змін до національного законодавства шляхом їх доповнення, об'єднання, виключення з

переліку принципів тощо, що свідчить про те, що дослідження та вдосконалення принципів здійснення публічних закупівель залишаються доволі актуальними завданнями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанню дотримання принципів під час здійснення публічних закупівель та необхідності доповнення, об'єднання, виключення з переліку принципів публічних закупівель присвячено роботи таких учених, як Н.Г. Зdirко [3], Г.І. Пiнькас [4], В.А. Бондаренко, Н.О. Пустова [5], В.В. Смиринський [8], А.М. Слободяник [9], О.І. Мiнйало [10]. Посилення екологічної складової частини в процесі організації та здійснення публічних закупівель, а також закріплення в законодавстві принципу екологічності було предметом дослідження таких науковців, як Л.Д. Шевчук [12], А.В. Чернихівська [13], втім, враховуючи, що в науковій літературі спостерігається тенденція до клонування та збільшення кількості принципів публічних закупівель, відзначаємо необхідність обґрунтування закріплення на законодавчому рівні лише основних принципів публічних закупівель. Крім того, науковою спільнотою не приділено достатньої уваги процесу екологізації публічних закупівель та, відповідно, необхідності доповнення принципів публічних закупівель принципом екологічності.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз законодавчо встановлених принципів здійснення публічних закупівель та узагальнення наукових підходів до розуміння принципів закупівельного процесу, а також обґрунтування необхідності закріплення на законодавчому рівні лише основних принципів публічних закупівель. Досягнення цієї мети можливе через реалізацію поставлених завдань, таких як виділення основних (базових) принципів публічних закупівель, які спрямовані на регулювання закупівельного процесу, та похідних від основних принципів; встановлення взаємопов'язаності та взаємозалежності окремих принципів публічних закупівель один від одного;

обґрунтування недоцільності збільшення кількості принципів публічних закупівель.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Принципи публічних закупівель – це основні (базові) правила, засади, положення, спрямовані на врегулювання закупівельного процесу. Принципи публічних закупівель визначають зміст, сутність та механізм проведення закупівель. Н.Г. Мазій вважає, що саме дотримання принципів є своєрідною інституційною гарантією від непрогнозованого втручання у сферу державного регулювання підприємництва. Принципи повинні доповнювати дію економічних законів і закономірностей, розкривати притаманні їм сутнісні риси та постійно повторювані зв'язки між елементами системи. До загальнотеоретичних принципів державного регулювання підприємництва авторка віднесла принципи адекватності, доцільності, збалансованості, передбачуваності, ефективності та прозорості [1]. На рис. 1 показано закріплені у статті 5 ЗУ «Про публічні закупівлі» принципи здійснення публічних закупівель.

Як видно з рис. 1, передбачені ЗУ «Про публічні закупівлі» принципи здійснення публічних закупівель певною мірою відповідають загальнотеоретичним засадам державного регулювання підприємництва, проте сфера публічних закупівель з огляду на її правовий та економічний статус має свої особливості щодо принципів здійснення закупівельних процедур.

Н.Г. Зdirко, досліджуючи принципи публічних закупівель, умовно розділила їх на три групи, як це показано на рис. 2.

На думку Н.Г. Зdirко, організаційні принципи регулюють процес організації закупівель і забезпечують мету та результат закупівельної діяльності; етичні принципи регулюють відносини між замовниками та учасниками, між державою та учасниками, а також між державою та замовниками; принципи результативності сприяють задоволенню потреб держави та державних замовників,

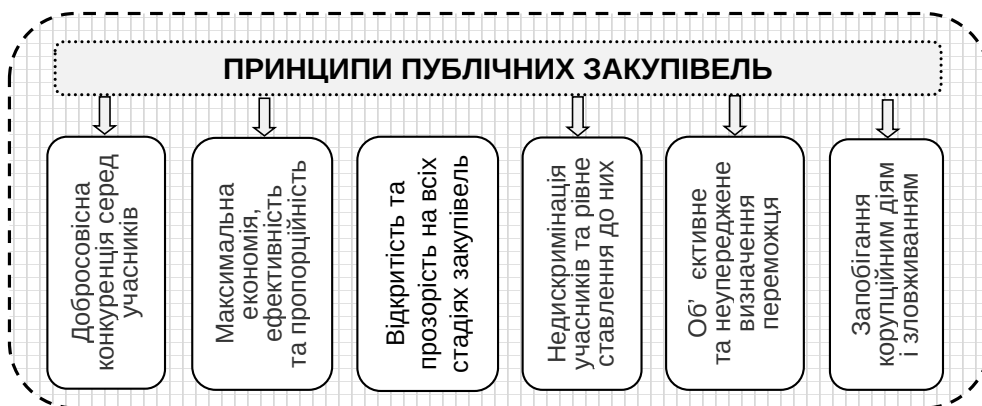

Рис. 1. Принципи публічних закупівель згідно із ЗУ «Про публічні закупівлі»

Джерело: складено автором за джерелом [2]

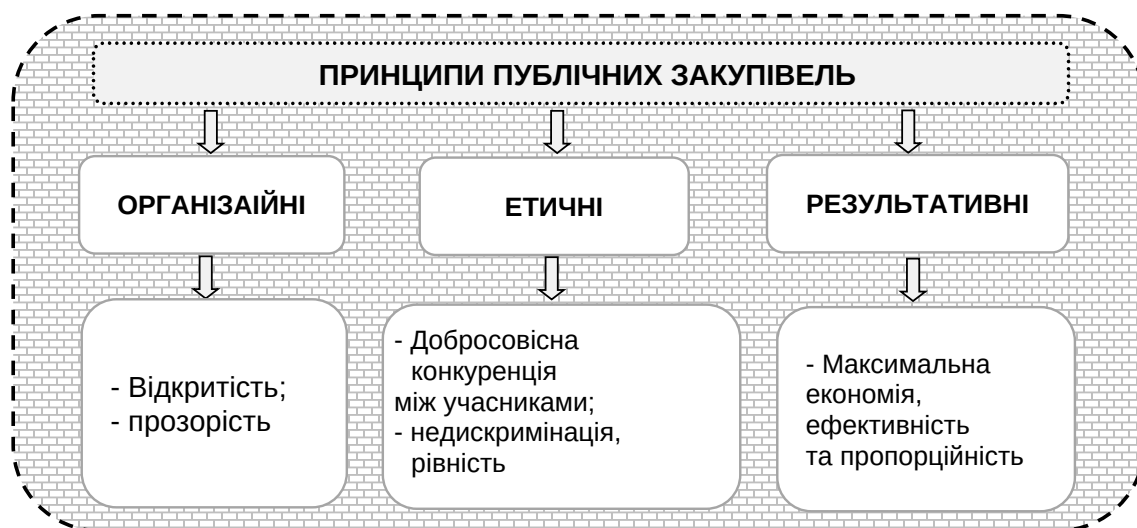

Рис. 2. Система принципи публічних закупівель за Н.Г. Зdirko

Джерело: складено автором за джерелом [3, с. 233]

учасників, а також громадськості. Таку градацію принципів публічних закупівель можна вважати досить логічною, втім, запропонований автором підхід є досить умовним і неповною мірою відображає стан розвитку системи публічних закупівель та принципи, на яких вона ґрунтується. Зокрема, Н.Г. Зdirko не враховує, що згруповані в організаційні та етичні принципи публічних закупівель також сприяють задоволенню суспільних потреб, тобто за своєю природою певною мірою вони також є результативними. Крім того, автором не враховано тенденцію до екологізації публічних закупівель та, відповідно, необхідність доповнення принципів публічних закупівель у зв'язку з цим, оскільки екологічний аспект розвитку як національної економіки кожної країни, так і власне кожного суспільства сьогодні набуває особливої гостроти.

Конкуренція є важливим атрибутом будь-якої ринкової системи господарювання. Розуміння ролі конкуренції у контексті здійснення публічних закупівель має особливе значення, оскільки віддзеркалює якість інституційних комунікацій на всіх рівнях ієрархії національної економіки. Соціально орієнтована політика держави спрямовується на розвиток конкуренції та підтримку інноваційності вироблених продуктів, що забезпечувало б розвиток підприємницької діяльності та економічне зростання держави. Принцип добросовісної конкуренції серед учасників з огляду на зміст поняття економічної конкуренції означає, що учасники закупівлі змагаються між собою за можливість реалізувати предмет закупівлі замовнику. Н.Г. Зdirko зауважує, що згаданий принцип формують доброчесність і добропорядність, доцільність і справедливність, відповідальність, незалежність, повнота та відповідність [3, с. 233]. З позиції економічної доцільності дотримання балансу «ціна – якість» у

закупівельному процесі забезпечення конкурентних умов для закупівлі товарів, робіт або послуг як наслідок боротьби (суперництва) між учасниками закупівель за можливість реалізувати відповідний предмет закупівлі замовнику стимулюватиме виробництво інноваційних продуктів, а також знижуватиме витрати на їх обслуговування протягом строку дії їх служби. Практична реалізація принципу добросовісної конкуренції серед учасників, як і будь-якого іншого, неможлива без наявного у замовників публічних закупівель необхідного обсягу компетентності, високих моральних якостей, незаплямованої репутації, відповідності критеріям доброчесності та справедливості.

Принцип добросовісної конкуренції серед учасників тісно пов'язаний з принципом недискримінації учасників та рівного ставлення до них. У найзагальнішому вигляді дискримінація означає будь-яку відмінність, виняток, обмеження або перевагу, що заперечує або зменшує рівне здійснення прав. Г.І. Пінькас зазначає, що принцип недискримінації учасників передбачає, що умови проведення торгів, критерії і порядок визначення переможця встановлюються заздалегідь, для всіх учасників вони однакові, а рішення щодо укладання договорів закупівлі повинні бути справедливими та неупередженими, тому забезпечення принципу полягає у розробленні чітких критеріїв та зрозумілої і неупередженої методики їх оцінювання [4, с. 31–32]. Н.Г. Зdirko вважає, що принцип об'єктивного та неупередженого визначення переможця лише доповнює принцип недискримінації учасників та рівного ставлення, адже неупереджене визначення переможця передбачає об'єктивний підхід до визначення найкращої пропозиції незалежно від громадянської приналежності. За таких умов забезпечуються рівність і недискримінація учасників [3, с. 232]. Як бачимо,

прослідковується тісний зв'язок вищенаведених принципів здійснення закупівель, які спрямовані на забезпечення конкуренції у закупівельному процесі, отже, створення рівних умов для участі в закупівлях матиме наслідком зниження витрат на закупівлю необхідних товарів, робіт чи послуг.

Встановлення дискримінаційних вимог для учасників закупівель у тендерній документації, по-перше, знижує довіру учасників та громадянського суспільства до інституту публічності закупівель та рівності всіх учасників закупівель у закупівельному процесі; по-друге, порушує правила конкурентної боротьби між учасниками закупівель; по-третє, найголовніше, в результаті дискримінаційного підходу до учасників закупівель порушується баланс між публічними та приватними інтересами у закупівлях. Дискримінаційні умови для учасників закупівель також приводять до відміни процедур закупівель. Внаслідок установлення дискримінаційних вимог певний відсоток учасників закупівель не допускається до проведення публічних закупівель та фактично усувається від торгів, а переможець визначається не відповідно до конкурентних засад.

Більшість дослідників сфери публічних закупівель ключовим принципом здійснення публічних закупівель вважає принцип максимальної економії та ефективності. Зокрема, на думку В.А. Бондаренко та Н.О. Пустової, під принципом ефективності витрачання бюджетних коштів слід розуміти те, що процедури закупівель мають здійснюватися з мінімально можливими витратами і досягати максимального кінцевого результату проведення процедур, за підсумками яких повинні бути здійснені закупівлі необхідних ресурсів із максимальною економічною вигодою для покупця [5, с. 155]. Н.Б. Ткаченко, Ю.М. Уманців зауважують, що державні потреби повинні задовольнятися в максимальному обсязі у відповідні терміни з оптимальним співвідношенням ціни та якості, з одного боку, та максимально економно, з іншого боку [6, с. 85–87]. Н.П. Селіванова звертає увагу на те, що електронна система публічних закупівель створена для найвищої та вигідної економії державних коштів через правильну організацію закупівельного процесу [7, с. 57]. Таким чином, наукова спільнота логічно сходиться на думці про те, що публічні закупівлі повинні здійснюватися з максимальною вигодою для замовників, які витрачають бюджетні кошти. Ефективність закупівель слід розглядати як розумний баланс між запропонованою ціною та якістю предмета закупівлі, при цьому подальше впровадження новітніх технологій та автоматизація всіх етапів закупівель сприятимуть досягненню максимального ефекту.

В.В. Смиричинський та А.М. Слободяник дійшли спільного висновку, що реалізація принципу ефективності передбачає, що система

публічних електронних закупівель функціонує оперативно з мінімальними бюрократичними процедурами та витратами на її утримання, що зумовлює основу ефективності, а саме досягнення заявленого результату з мінімальними витратами, тобто така система забезпечує придбання необхідної продукції з найкращим для вирішення конкретного державного завдання співвідношенням ціни та якості [8, с. 5; 9, с. 277]. Переведення публічних закупівель в електронний формат лише започаткувало механізм належного оцінювання проведення ефективності закупівель, за допомогою інструментів електронної системи закупівель можна проводити більш точно оцінювання ефективності закупівель, втім, невирішеними залишаються питання усунення прогалин у законодавстві, вдосконалення механізму обміну інформацією між учасниками закупівельного процесу та органами моніторингу й контролю, а також відображення її в електронній системі закупівель.

Принцип відкритості та прозорості на всіх стадіях закупівель тісно пов'язаний із принципом максимальної економії та ефективності. О.І. Міняйло справедливо вважає, що принцип відкритості та прозорості на всіх стадіях закупівель полягає в системному та вчасному наданні необхідної інформації всім зацікавленим особам за допомогою загальнодоступного ресурсу (друковане видання, сайт у мережі Інтернет) та передбачає достатність інформації; своєчасність її надання; доступність для всіх зацікавлених сторін; системність [10, с. 49]. На думку Н.Г. Здирко, цей принцип забезпечує сприятливе середовище для конкуренції, а також закупівлю товарів, робіт та послуг найкращої якості за найвигіднішою ціною [3, с. 232]. Таким чином, принцип відкритості та прозорості на всіх стадіях закупівель є взаємопов'язаним та взаємозалежним із принципами добросовісної конкуренції серед учасників і максимальної економії та ефективності.

Як зазначають В.А. Бондаренко, Н.О. Пустова, нарощування темпів використання інформаційних технологій у сфері закупівель забезпечує можливість удосконалення системи закупівель в Україні загалом, дає змогу здійснювати реальний контроль, значно обмежує корупцію, що є головною умовою ефективного використання бюджетних коштів, відкритості та прозорості системи державних закупівель. Ці дослідники сфери публічних закупівель виділяють також принципи професіоналізму, відповідальності за результативність забезпечення публічних потреб, стимулювання інновацій, презумпції невинуватості замовника під час розгляду у контролюючих органах і судах, громадського обговорення закупівель [5, с. 152–159]. Проте необхідно підкреслити, що потреба закріплення на законодавчому рівні запропонованих цими науковцями принципів відсутня, оскільки

вони мають похідний характер від основоположних принципів здійснення закупівель.

Професіоналізація, тобто здобуття замовниками необхідних навичок та вмій щодо здійснення закупівель, є складовою частиною процесу реформування сфери публічних закупівель. Необхідність впровадження принципу професіоналізму (професіоналізації) під час проведення публічних закупівель відсутня, оскільки професійно проведені закупівлі забезпечують практичну реалізацію основоположних принципів закупівель, а саме ефективності, прозорості та відкритості закупівель, здійснення закупівель на конкурентних засадах.

Позицію В.А. Бондаренко та Н.О. Пустової про необхідність впровадження принципу відповідальності в публічних закупівлях розділяє Н.Г. Здирко, яка вважає, що в законодавство, яке регулює сферу публічних закупівель необхідно внести зміни щодо доповнення принципів публічних закупівель принципом відповідальності, а також установа та передбачення можливих порушень як замовниками та представниками Уповноваженого органу, так і учасниками закупівель, у зв'язку з чим автор пропонує розширити та уточнити розділ ЗУ «Про публічні закупівлі» щодо відповідальності у сфері публічних закупівель [3, с. 234]. Запровадження як принципу здійснення публічних закупівель відповідальності за результативність забезпечення публічних потреб свідчитиме про порушення розумного балансу між свободою особи, яка відповідальна за проведення закупівлі, та наслідками, які вона може понести.

Сутність принципу стимулювання інновацій, на думку В.А. Бондаренко та Н.О. Пустової, полягає в тому, що замовники, плануючи та здійснюючи закупівлі, повинні зважати на пріоритет забезпечення публічних потреб шляхом закупівель інноваційної і високотехнологічної продукції, тобто згаданий принцип автори пропонують розглядати як пріоритетну можливість закупівлі замовниками інноваційних продуктів. Втім, стимулювання інновацій слід розглядати в контексті дотримання та практичної реалізації принципу максимальної економії та ефективності під час проведення публічних закупівель.

Принцип запобігання корупційним діям і зловживанням, на думку Н.П. Селіванової, є провідною антикорупційною засадою, яка розкривається через публічність усіх дій у сфері закупівельного процесу, а також удосконаленим і дієвим механізмом правового реагування на корупційні правопорушення [7, с. 59]. У розумінні законодавства корупція – це зловживання владою особами, які займають певне посадове становище, задля власної вигоди, тобто посадовці діють на угоду власним інтересам, а не інтересам суспільства. Корупція в публічних закупівлях полягає у вчиненні

неправомірних дій під час здійснення закупівель, що приводить до економічних збитків, які завдаються державі. Корупційні дії посадовців підривають становище держави як надійного партнера у закупівлях, спотворюючи сутність закупівельного процесу як публічного, оскільки замовники діють у змові з учасниками задля укладення контрактів не на умовах добросовісної конкуренції, прозорості та ефективності.

Варто погодитися з думкою Н.Г. Здирко, яка вважає, що принцип запобігання корупційним діям і зловживанням є недоцільним, оскільки, відповідно до ЗУ «Про публічні закупівлі», він є однією з функцій Уповноваженого органу, а також завданням контролюючих органів [3, с. 233]. Переведення закупівель в електронний формат певною мірою ускладняє можливість змови між замовниками та учасниками закупівель, втім, повністю не виключає можливості вчинення корупційних дій. Запровадження ефективного механізму контролю за проведенням закупівель дасть змогу мінімізувати корупційні ризики в публічних закупівлях.

Н.Г. Здирко вважає, що принцип об'єктивного та неупередженого визначення переможця й принцип недискримінації учасників та рівного ставлення слід об'єднати в принцип рівності, а також доповнити ЗУ «Про публічні закупівлі» принципами повноти, відповідності, незалежності, доцільності, справедливості, відповідальності [3, с. 232–233]. Варто погодитися з думкою про об'єднання зазначених принципів та принципу добросовісної конкуренції серед учасників у принцип добросовісної конкуренції та рівності. У доповненні ЗУ «Про публічні закупівлі» принципами повноти, відповідності, незалежності, доцільності, справедливості, відповідальності немає необхідності, оскільки, по-перше, ці принципи здійснення закупівель за своїм змістом впливають із основних (базових) принципів, по-друге, множинність принципів здійснення закупівель буде негативно впливати на закупівельний процес загалом.

Директива № 2014/24/EU Європейського парламенту і Ради ЄС закріплює, що найбільш економічна вигідна конкурсна пропозиція з точки зору замовника має визначатись на основі цін або витрат із використання підходу до економічної ефективності, такого як, наприклад, урахування затрат упродовж життєвого циклу, і може включати найкраще співвідношення «ціна – якість», яке визначається за критеріями, зокрема якісними, екологічними та/або соціальними аспектами, пов'язаними з предметом державного контракту [11]. ЗУ «Про публічні закупівлі» також передбачає право замовників закріплювати у тендерній документації екологічні характеристики предмета закупівлі, тобто зазначений підхід передбачає оптимальне поєднання економічних, екологічних

та соціальних критеріїв під час здійснення закупівель. Л.Д. Шевчук зауважує, що запровадження в закупівельне законодавство України екологічних критеріїв відповідно до стандартів Європейського Союзу є вкрай важливим і необхідним кроком на шляху до сталого розвитку нашої держави з огляду на потребу в оптимальному збалансуванні економічних, екологічних і соціальних складників національної сфери публічних закупівель. Для посилення екологічної складової частини в процесі організації та здійснення публічних закупівель доцільно доповнити систему принципів, за якими здійснюються закупівлі, принципом екологічності, що пов'язується автором з необхідністю його адаптації до стандартів Європейського Союзу [12, с. 179–180]. А.В. Чернихівська також підтримує думку про необхідність збільшення екологічності державних закупівель як одного з найбільш дієвих способів забезпечення ефективності витрачання коштів, що винятково актуально за умов дефіциту фінансових ресурсів держави [13, с. 164]. Поділяючи думку наведених науковців,

відзначаємо, що запровадження у національному законодавстві екологічних критеріїв відповідно до стандартів Європейського Союзу сприятиме економії ресурсів, розвитку новітніх технологій, а також охороні навколишнього середовища, що в умовах сьогодення вкрай важливо.

У табл. 1 показано наукові позиції щодо системи принципів публічних закупівель в Україні.

З табл. 1 видно, що більшість дослідників сфери публічних закупівель виділяє як основні (базові) принципи відкритості та прозорості (транспарентності, гласності), добросовісної конкуренції між учасниками (забезпечення конкуренції), рівності (недискримінації, справедливості) й максимальної економії та ефективності (ефективності, економічності). Л.Д. Шевчук запропонувала доповнити систему принципів публічних закупівель принципом екологічності, з чим неможливо не погодитись, оскільки запровадження принципу екологічності публічних закупівель сприятиме практичному впровадженню «зелених» критеріїв під час проведення закупівельних процедур.

Таблиця 1

Наукові позиції щодо системи принципів публічних закупівель

Автор, джерело	Запропоновані автором принципи публічних закупівель
Н.Г. Зdirко [3, с. 233]	Принципи відкритості, прозорості; добросовісної конкуренції між учасниками; недискримінації, рівності; максимальної економії, ефективності та пропорційності.
Г.І. Пiнькас [4, с. 29–33]	Принципи максимальної економії та ефективності; добросовісної конкуренції серед учасників; відкритості та прозорості (транспарентності); недискримінації учасників; об'єктивної та неупередженої оцінки тендерних пропозицій; запобігання проявам корупції; відповідальності за виконання умов конкурсу; недискредитації.
В.А. Бондаренко, Н.О. Пустова [5, с. 152–159]	Принцип професіоналізму; відкритості та прозорості; відповідальності; ефективності; забезпечення конкуренції; стимулювання інновацій; презумпції невинуватості замовника; громадського обговорення.
Н.Б. Ткаченко, Ю.М. Уманців [6, с. 86]	Принципи ефективності використання бюджетних коштів; конкурентних засад здійснення закупівель; відкритості та прозорості процедур закупівель; недопущення дискримінації учасників закупівель.
В.В. Смиринський [8, с. 5]	Принципи гласності проведення торгів; справедливості товарного обміну; економічності та ефективності обмінних операцій; підзвітності здійснених обмінних операцій.
Л.Д. Шевчук [12, с. 179–180]	Принцип екологічності.

Джерело: систематизовано автором

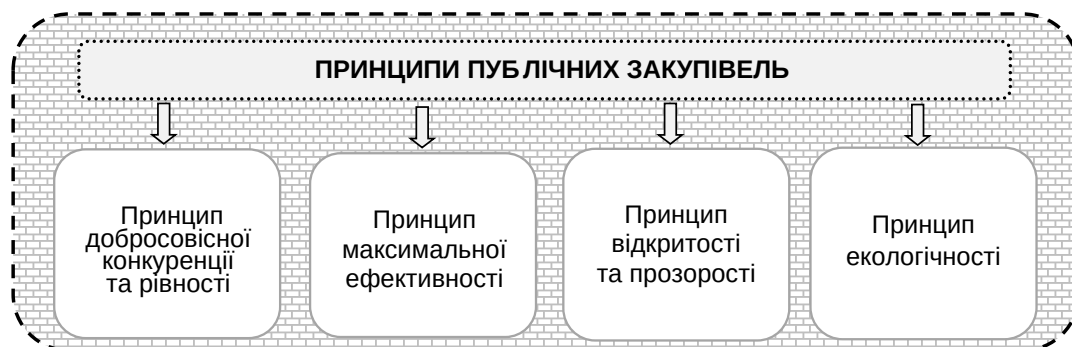

Рис. 3. Принципи публічних закупівель, які необхідно закріпити в ЗУ «Про публічні закупівлі»

Джерело: запропоновано автором

На рис. 3 показано принципи, які пропонується закріпити в ЗУ «Про публічні закупівлі».

Висновки з проведеного дослідження. Вищевикладене дає змогу дійти висновку про те, що система принципів здійснення публічних закупівель є досить динамічною. Система принципів, закріплених у ЗУ «Про публічні закупівлі», є непослідовною та недосконалою, а також не відповідає сучасному стану розвитку публічних закупівель в Україні. Варто наголосити на тому, що принципи, які спрямовані на забезпечення рівності та справедливості під час проведення закупівельних процедур, а саме принципи добросовісної конкуренції серед учасників, недискримінації учасників та рівного ставлення до них, об'єктивного та неупередженого визначення переможця процедури закупівлі, недоцільно розглядати як окремі принципи публічних закупівель через їх взаємопов'язаність, взаємозалежність та похідний характер один від одного, отже, ці принципи мають бути об'єднані в принцип добросовісної конкуренції та рівності. У контексті розуміння та забезпечення виконання принципу максимальної ефективності варто звернути увагу на те, що кінцевою метою публічних закупівель є задоволення суспільних потреб, а не конкретного замовника. Ефективність закупівель та економія бюджетних коштів мають позначатись на рівні життя громадян держави та відображати умови доступу до державних сервісів. Принцип відкритості та прозорості корелюється з вищеведеними двома принципами, оскільки відкриті для всіх та прозорі процедури забезпечують розвиток добросовісної конкуренції, що має наслідком досягнення максимального ефекту (оптимального співвідношення ціни та якості в закупівельній процедурі). Доповнення цих принципів публічних закупівель принципом екологічності пояснюється необхідністю впровадження «зелених» критеріїв під час проведення закупівельних процедур, а також надання їм переваг щодо закупівель, які недостатньо враховують екологічну складову частину. Запропонована редакція принципів публічних закупівель, яка зображена на рис. 3, сприятиме більш точному розумінню закупівельного процесу, стабілізації та подальшому реформуванню сфери публічних закупівель.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Мазій Н.Г. Принципи та механізми державного регулювання розвитку підприємництва. URL: http://lvivacademy.com/vidavnistvo_1/visnik8/fail/Mazij.pdf (дата звернення: 20.11.2021).
2. Про публічні закупівлі : Закон України від 25 грудня 2015 р. № 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19> (дата звернення: 20.11.2021).
3. Здирко Н.Г. Принципи здійснення публічних закупівель в Україні. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2020. Т. 31 (70). № 1. С. 231–237.

4. Пінькас Г.І. Фінансово-економічний механізм формування конкурентоспроможного ринку державних закупівель : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08 ; Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». Суми, 2009. 225 с.

5. Бондаренко В.А., Пустова Н.О. Характеристика принципів адміністративних процедур публічних закупівель. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 4. С. 150–161.

6. Ткаченко Н.Б., Уманців Ю.М. Макроекономічні аспекти державних закупівель. *Фінанси України*. 2009. № 8. С. 82–88.

7. Селіванова Н.П. Адміністративно-правове забезпечення функціонування системи електронних закупівель в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 ; Науково-дослідний інститут публічного права. Київ, 2017. 222 с.

8. Смирчинський В.В. Прок'юремент як механізм формування конкурентоспроможного ринку державних закупівель європейського типу в Україні. *Конкуренція. Вісник Антимонопольного Комітету України*. 2004. № 4. С. 1–15.

9. Слободяник А.М. Принципи електронізації публічних закупівель. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Т. 4. № 3. С. 273–281.

10. Міняйло О.І. Організаційно-економічні засади здійснення державних закупівель. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2009. № 2. С. 46–54.

11. Гармонізація системи державних закупівель в Україні зі стандартами ЄС. Збірник директив ЄС з питань державних закупівель. *Grown agents ltd*. 2015. 637 с. URL: <https://dn.gov.ua/storage/app/sites/1/zakupivli/dodatok-31dyrektyvy-yes-po-zakupivlyah-1.pdf> (дата звернення: 20.11.2021).

12. Шевчук Л.Д. Екологічність як принцип публічних закупівель: законодавство України та стандарти Європейського Союзу. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 2. С. 177–181.

13. Чернихівська А.В. «Зелені» державні закупівлі як стратегічний інструмент соціально-економічного розвитку. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 8. Ч. 2. С. 161–164.

REFERENCES:

1. Mazij N.H. Pryntsyry ta mekhanizmy derzhavnoho rehulivannia rozvytku pidpriemnytstva [Principles and mechanisms of state regulation of business development]. VVR. Available at: http://lvivacademy.com/vidavnistvo_1/visnik8/fail/Mazij.pdf (accessed 20 November 2021).
2. Zakon Ukrainy "Pro publichni zakupivli" vid 25.12.2015 r. № 922-VIII. [Law of Ukraine "On Public Procurement" № 922-VIII of December 25, 2015] VVR. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19> (accessed 20 November 2021).
3. Zdyrko N.H. (2020) Pryntsyry zdiisnennia publichnykh zakupivel v Ukraini [Principles of public procurement in Ukraine]. *Bukhhalterskyi oblik, analiz ta audyt*, vol. 31(70), no. 1, pp. 231–237. (in Ukrainian)

4. Pinkas H.I. (2009) Finansovo-ekonomichnyi mekhanizm formuvannia konkurentospromozhnoho rynku derzhavnykh zakupivel [Financial and economic mechanism of formation of a competitive public procurement market] (PhD Thesis), Sumy: State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine".
5. Bondarenko V.A., Pustova N.O. (2016) Kharakterystyka pryntsyviv administratyvnykh protsedur publichnykh zakupivel [Characteristics of the principles of administrative procedures of public procurement]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, vol. 4, pp. 150–161. (in Ukrainian)
6. Tkachenko N.B., Umantsiv Yu.M. (2009) Makroekonomichni aspekty derzhavnykh zakupivel [Macroeconomic aspects of public procurement]. *Finansy Ukrainy*, vol. 8, pp. 82–88. (in Ukrainian)
7. Selivanova N.P. (2017) Administratyvno-pravove zabezpechennia funktsionuvannia systemy elektronnykh zakupivel v Ukraini [Administrative and legal support for the functioning of the e-procurement system in Ukraine] (PhD Thesis), Kyiv: Research Institute of Public Law.
8. Smyrychynskiy V.V. (2004) Prokiurement yak mekhanizm formuvannia konkurentospromozhnoho rynku derzhavnykh zakupivel yevropeiskoho typu v Ukraini [Procurement as a mechanism for the formation of a competitive European public procurement market in Ukraine]. *Konkurentsia. Visnyk Antymonopolnoho Komitetu Ukrainy*, vol. 4, pp. 1–15. (in Ukrainian)
9. Slobodianyuk A.M. (2019) Pryntsyvy elektronizatsii publichnykh zakupivel [Principles of electronic procurement]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky*, vol. 4, no. 3, pp. 273–281. (in Ukrainian)
10. Miniailo O.I. (2009) Orhanizatsiino-ekonomichni zasady zdiisnennia derzhavnykh zakupivel [Organizational and economic principles of public procurement]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu*, vol. 2, pp. 46–54. (in Ukrainian)
11. Harmonizatsiia systemy derzhavnykh zakupivel v Ukraini zi standartamy YeS. (2015) [Harmonization of the public procurement system in Ukraine with EU standards] Zbirnyk dyrektyv YeS z pytan derzhavnykh zakupivel. Grown agents Ltd, pp. 637. URL: <https://dn.gov.ua/storage/app/sites/1/zakupivli/dodatok-31dyrektyvy-yes-po-zakupivlyah-1.pdf> (accessed 20 November 2021).
12. Shevchuk L.D. (2020) Ekolohichnist yak pryntsyv publichnykh zakupivel: zakonodavstvo Ukrainy ta standarty Yevropeiskoho Soiuzu [Environmental friendliness as a principle of public procurement: Ukrainian legislation and standards of the European Union]. *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo*, 2020, vol. 2, pp. 177–181. (in Ukrainian)
13. Chernykhivska A.V. (2014) "Zeleni" derzhavni zakupivli yak stratehichniy instrument sotsialno-ekonomichnoho rozvytku ["Green" public procurement as a strategic tool for socio-economic development]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, vol. 8(2), pp. 161–164. (in Ukrainian)